

**Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького**

Факультет ветеринарної гігієни, екології та права

Кафедра екології

Методичні вказівки

**щодо проходження переддипломної
практики**

**для здобувачів другого (магістерського)
рівня вищої освіти
спеціальності 101 «Екологія»
галузі знань 10 «Природничі науки»**

Львів - 2021

УДК 619:371.315.6:371.314.6(083.132)

Методичні вказівки для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 101 «Екологія» галузі знань 10 «Природничі науки» / укл.: Б.М. Калин, Р.П.Параняк, А.А.Буцяк, О.П.Сухорська, С.Й.Кропивка, О.В.Мацуська, Н.А. Литвин, В.Я.Віщур, Н.І.Градович – Львів, 2021. 28 с.

Рецензенти:

Н.Б. Сливка – к. т. н., доцент кафедри молока і молочних продуктів ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького;

Б.І. Галух – к. т. н., доцент кафедри м'яса, м'ясних та олійно-жирових виробів ЛНУВМБТ імені С.З. Гжицького.

Методичні вказівки обговорені та схвалені до видання на засіданні кафедри екології „10 ” лютого 2021р., протокол № 8

Розглянуто та затверджено на засіданні навчально-методичної комісії спеціальності 101 «Екологія» факультету ветеринарної гігієни, екології та права (протокол №6 від 16.02.21р.).

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1.ПРОГРАМА ПРАКТИКИ	5
Переддипломна практика	5
Мета і завдання переддипломної практики	5
Зміст переддипломної практики	5
2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ	6
2.1. Планування робіт з практики	7
2.2. Вибір баз проходження практики	7
2.3. Порядок укладання договору з підприємством на проведення практики	8
2.4.Розробка робочих програм практики	8
2.5.Обов'язки відповідального за переддипломну практику від кафедри	9
2.6.Обов'язки керівника практики від підприємства (організації)	10
2.7. Структура та оформлення звіту з практики	10
2.8. Підведення підсумків практики	13
3.ВИМОГИ ДО ЗВІТУ З ПРАКТИКИ	14
3.1. Зміст звіту про переддипломну практику	15
3.2. Критерії оцінки захисту звіту про переддипломної практики	16
4. ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА	17
ДОДАТКИ	19

ВСТУП

Навчальним планом для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 101 «Екологія» передбачена переддипломна практика обсягом 180 годин. Вона має свою специфіку і базується на знаннях дисциплін загально-екологічного і прикладного напрямку, методології та організації науково-дослідної роботи.

Щодо вимог практики, то вони є загальні, визначені спеціальними державними документами, що стосуються вищої школи, Організація, проведення, контроль за здійсненням практики відповідають Державним стандартам підготовки фахівців. Програма розроблена згідно Закону України «Про освіту» (Прийнятий від 05.09.2017 р., набув чинності 28.09.2017 р.), «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом МОН України від 08.04.1993 р. № 93», Тимчасове положення про організацію освітнього процесу в ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького» (затвердженого на засіданні вченої ради 30.06.2015 року, протокол № 6), «Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького», затвердженому на засіданні Вченої ради ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького від 30.09.2020 р., протокол № 5

Переддипломна практика здобувачів вищої освіти є завершальним етапом навчання та проводиться на випускному курсі з метою узагальнення та вдосконалення здобутих ними знань, практичних умінь і навичок, оволодіння професійним досвідом та готовності їх до самостійної трудової діяльності, а також збору матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи.

Методичні вказівки для переддипломної практики призначені допомогти здобувачам вищої освіти спеціальності 101 «Екологія» у самостійній роботі при проходженні практики та оформленні звіту.

Запропонований нами варіант методичних вказівок враховує специфіку спеціальності та організації навчального процесу на кафедрі.

1.ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

Переддипломна практика – це одна із форм зв'язку університету з промисловими підприємствами, науково-дослідними інститутами, дослідними станціями, науково-дослідними центрами, що долучає здобувачів вищої освіти до науково-дослідної роботи, знайомить з новітніми технологіями виробництва, сучасним обладнанням, новими методами дослідження.

На базах проходження практики здобувачі вищої освіти знайомляться зі структурою підприємства (інституту, центру), основними напрямками роботи та методами досліджень відділів з охорони навколишнього природного середовища.

Переддипломна практика відбувається на I курсі. Здобувачі вищої освіти працюють в якості співробітників лабораторій та відділів, об'єктів природо-заповідного фонду.

Мета і завдання переддипломної практики

Мета переддипломної практики – сформувати практичні навички та ознайомитись з методичними основами проведення екологічних експериментів, обробкою даних, оцінкою результатів і складанням звітності.

Завдання переддипломної практики

- закріплення та поглиблення теоретичних знань;
- набуття практичних навичок та вмінь у плануванні, підготовці та проведенні екологічних досліджень;
- закріплення та поглиблення знань з питань обробки експериментальних результатів;
- ознайомлення з загальною структурою НДІ, промислового підприємства та визначення функцій лабораторій та відділів з охорони навколишнього середовища, де проходить практика;
- збір матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи;
- залучення здобувачів вищої освіти до самостійної науково-дослідної роботи;
- вироблення та закріплення навичок роботи у колективі та організаційної роботи.

Зміст переддипломної практики

За підсумками практики здобувач вищої освіти повинен

знати:

- техніку безпеки при роботі в лабораторіях і відділах з охорони навколишнього середовища, промислових підприємств, НДІ, дослідних центрів;

- основні фізико-хімічні методи дослідження та контролю якості, що застосовуються в конкретних підрозділах або лабораторіях;
- обладнання, на якому проводиться даний вид аналізу;
- методичні основи планування, підготовки та проведення екологічних досліджень;
- методику обробки експериментальних даних;

вміти:

- самостійно планувати та проводити експериментальні дослідження;
- використовувати обладнання, що необхідне для проведення визначеного фізико-хімічного аналізу;
- оптимізувати вибір методики для вирішення конкретних експериментальних завдань;
- опрацьовувати отримані дані, аналізувати їх.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми Екологія, переддипломна практика забезпечує набуття здобувачами вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетенції:

1. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК₁)
2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (ЗК₆)

Фахові компетенції:

1. Здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності (ФК₄)
2. Здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців (ФК₅)
3. Здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування (ФК₈)
4. Здатність оцінювати рівень негативного впливу природних та антропогенних факторів екологічної безпеки на довкілля та людину (ФК₁₀)

Програмні результати навчання:

1. Уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності (ПРН₂)
2. Знати правові та етичні норми для оцінки професійної діяльності, розробки та реалізації соціально-значущих екологічних проектів в умовах суперечливих вимог (ПРН₄)
3. Демонструвати здатність до організації колективної діяльності та реалізації комплексних природоохоронних проектів з урахуванням наявних ресурсів та часових обмежень (ПРН₅)

4. Уміти доносити зрозуміло і недвозначно професійні знання, власні обґрунтування і висновки до фахівців і широкого загалу (ПРН8)
5. Знати принципи управління персоналом та ресурсами, основні підходи до прийняття рішень в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог (ПРН9)
6. Демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища (ПРН₁₀)
7. Уміти використовувати сучасні інформаційні ресурси з питань екології, природокористування та захисту довкілля (ПРН₁₁)
8. Уміти оцінювати ландшафтне і біологічне різноманіття та аналізувати наслідки антропогенного впливу на природні середовища (ПРН₁₂)
9. Уміти оцінювати потенційний вплив техногенних об'єктів та господарської діяльності на довкілля (ПРН₁₃)
10. Оцінювати екологічні ризики за умов недостатньої інформації та суперечливих вимог (ПРН₁₅)
11. Вибирати оптимальну стратегію господарювання та/або природокористування в залежності від екологічних умов (ПРН₁₆)
12. Критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей для вирішення практичних задач і проблем екології (ПРН₁₇)
13. Уміти використовувати сучасні методи обробки і інтерпретації інформації при проведенні інноваційної діяльності (ПРН₁₈)
14. Уміти самостійно планувати виконання інноваційного завдання та формулювати висновки за його результатами (ПРН₁₉).

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Переддипломна практика – це практична частина навчального процесу, яка проводиться перед написанням і захистом кваліфікаційної роботи.

З метою якісного забезпечення підготовки висококваліфікованих фахівців за освітньою програмою „Екологія” необхідно застосовувати комплексний підхід, що включає в себе надання теоретичних знань із закріпленням їх практичними навиками в реальних умовах виробництва.

Після проходження переддипломної практики здобувачі вищої освіти обов'язково складають у письмовому вигляді звіт про її проходження. В методичних рекомендаціях

можна знайти інформацію про необхідний обсяг звіту, правила оформлення графіків, схем, малюнків, діаграм і таблиць. Методичні матеріали досить інформативно і об'ємно підкажуть, що потрібно написати в кожному розділі звіту з переддипломної практики. Майбутніми випускниками для проходження практичного переддипломного навчання прийнято вибирати організацію або підприємство, які підходять за профілем діяльності і відповідають спеціалізації навчального закладу майбутнього випускника.

На момент проходження практики здобувачі вищої освіти зобов'язані виконувати і дотримуватись вимог внутрішнього трудового розпорядку підприємства, виробничу дисципліну та охорону праці.

2.1. Планування робіт з практики

Для забезпечення якісної організації проведення практики необхідно:

- на кафедрі екології розробити і виконати план роботи щодо організації, проведення, методичного забезпечення, керівництва, контролю та звітності практики;
- деканатом факультету ветеринарної гігієни, екології та права підготувати та організувати видання наказу по університету про проведення практики, не пізніше місяця до її початку (у наказі вказують факультет, курс, групу, прізвища, імена та по батькові здобувачів вищої освіти, які направляються на конкретне підприємство, терміни проведення і перебування здобувачів вищої освіти на практиці).

Керівник підприємства повинен видати наказ на проходження практики здобувачами вищої освіти університету, в якому призначає керівників практики, ухвалює порядок організації необхідних умов здобувачам вищої освіти.

2.2. Вибір баз проходження практики

Вибір бази практики здійснюється здобувачами вищої освіти безпосередньо, враховуючи рекомендації випускної кафедри і майбутнє місце своєї роботи та керівником практики від університету, в обов'язки якого входить:

- проводити підбір базових підприємств для проходження здобувачами вищої освіти всіх видів практики, які відповідають вимогам програми практики;
- укладати з підприємствами договори встановленої форми щодо проходження здобувачами вищої освіти практики на відповідних підприємствах;
- контролювати підготовленість місця проходження практики;
- забезпечувати проведення всіх організаційних заходів перед від'їздом здобувачів вищої освіти на практику;
- надавати здобувачам вищої освіти - практикантам необхідні документи, перелік яких

встановлюється деканатом факультету ветеринарної гігієни, екології та права і кафедрою екології (скерування на практику або відрядження, програма практики, копія договору);

- за погодженням з кафедрою екології проводити розподіл здобувачів вищої освіти на практику із врахуванням потужності і типу підприємства, місця його розташування і майбутнього місця роботи.

Із визначеними базами практики університет завчасно укладає договір на її проведення. Тривалість договорів погоджується сторонами від конкретного терміну практики до 5 років.

Місцем проходження переддипломної практики згідно з існуючими договорами кафедри є Департамент екології, підрозділи Державної екологічної інспекції Міністерства екології та природних ресурсів, Інститут біології тварин НААН, Яворівський національний природний парк, заповідник Розточчя, галузеві лабораторії підприємств, Обласне управління лісового господарства, окремі лісництва та інші господарські об'єкти, що відповідають вимогам.

Зміна бази практики можлива лише з поважних причин і лише до подання проекту наказу про проходження практики. Рішення про можливість зміни бази практики приймає завідувач випускової кафедри. Самостійно змінювати місце практики здобувач вищої освіти не має права. У разі самостійної зміни місця практики, нез'явлення до місця практики без поважних причин вважають, що здобувач вищої освіти не виконав навчального навантаження і може бути відрахований з Університету.

Конкретний час проведення практики визначається наказом по Університету. До програми практики (крім спеціальних питань) можуть входити прослуховування лекцій, виконання індивідуальних завдань, проведення екскурсій.

2.3. Порядок укладання договору з підприємством на проходження практики

Офіційною основою для проведення будь-якого виду практики на підприємстві є договір. Він укладається між університетом і підприємством за запитом кафедри екології на практику, яка буде проводитися у наступному році, за встановленою в Положенні про проходження практики здобувачами вищої освіти вищих навчальних закладів України формою.

2.4. Розробка робочих програм практики

Робоча програма розробляється відповідальними за керівництво практикою від кафедри на основі наскрізної програми відповідно до конкретної бази проходження практики. Вона підписується особами, що її розробляли, завідувачем кафедри і

затверджується проректором з навчально-методичної роботи університету. За два місяці до початку практики її програма узгоджується з підприємством – базою практики. Узгоджена програма практики є документом, виконання якого є обов'язковим для університету (кафедри), підприємства, викладача і здобувача вищої освіти - практиканта.

Програма практики складається з наступних частин:

– формування індивідуального графіку проходження практики та ознайомлення здобувача вищої освіти з вітчизняними та іноземними науковими та іншими джерелами літератури з метою формування бібліографічного списку літератури за обраним напрямом дослідження. За цей період здобувачі вищої освіти зобов'язані здійснити огляд нормативної документації та друкованої літератури, зібрати та обробити практичний та інформаційний матеріал, здійснити підбір та обробку статистичних даних з обраного напрямку магістерської роботи;

- виконання індивідуального завдання;
- оформлення звіту про проходження практики і його захист.

Навчально-методичне керівництво забезпечує кафедра університету. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням здійснює керівник практики.

Завідувач кафедри призначає відповідального за переддипломну практику на кафедрі.

Для безпосереднього керівництва практикою, випускна кафедра призначає наукового керівника з числа викладачів тільки з науковим ступенем доктора або кандидата наук, який, як правило, поєднує ці обов'язки.

2.5. Обов'язки відповідального за переддипломну практику від кафедри

Відповідальний за переддипломну практику по кафедрі призначається завідувачем кафедри і підпорядковується безпосередньо керівнику-організатору практики від університету.

Основними обов'язками відповідальних за практику від кафедри є:

– своєчасне до початку практики складання і подання керівнику-організатору практики від університету для узгодження проектів наказів про проведення практики, листів-направлень та іншої документації на кожного практиканта, з дотриманням встановлених в університеті вимог;

- організація та проведення інструктажу про порядок проходження практики з охорони праці і цивільного захисту;

– забезпечення своєчасності формування практикантами - здобувачами вищої освіти індивідуальних графіків проходження практики та отримання ними індивідуальних завдань від безпосередніх керівників;

- ознайомлення практикантів з вимогами до оформлення документації з практики, системою звітності та критеріями оцінки з практики, які регламентуються відповідною нормативною та методичною документацією з організації та проведення практики;
 - разом з науковим керівником практики від підприємства керувати дослідницькою роботою здобувачів вищої освіти, передбаченою завданнями керівника кваліфікаційної роботи;
 - консультування здобувачів вищої освіти щодо термінів і порядку проходження практики, оформлення документів з практики та захисту звіту;
 - своєчасна організація та проведення відкритого захисту практики перед комісією;
 - звітування на засіданні кафедри про підсумки практики;
 - своєчасне складання звітів про проведення практики з дотриманням встановлених на факультеті вимог;
 - внесення пропозицій щодо вдосконалення організаційно-методичного забезпечення переддипломної практики, а також інших навчально-методичних та звітних документів (враховуючи специфіку конкретної спеціальності);
- здійснення, у разі необхідності, разом з керівниками практики вибіркового контролю за проходженням практики здобувачами вищої освіти безпосередньо на базі практики.

2.6. Обов'язки керівника бази практики

Керівник бази практики зобов'язаний:

- здійснювати методичне керівництво і надавати допомогу здобувачам вищої освіти в одержанні необхідних матеріалів для виконання програми практики;
- контролювати роботу здобувачів вищої освіти, ведення ними щоденників практики і додержання трудової дисципліни;
- перевіряти звіти про практику, давати письмові характеристики на здобувачів вищої освіти з оцінкою їх ставлення до роботи, дотримання ними трудової дисципліни, рівня теоретичної та практичної підготовки.

Керівник практики перевіряє складений та оформлений відповідно до вимог звіт про практику, засвідчує його підписом і печаткою. У щоденнику коротко характеризує діяльність здобувача вищої освіти за час проходження практики.

Звіт, щоденник, скерування на практику, характеристику від керівника бази практики здобувач вищої освіти у визначений кафедрою термін подає керівникові практики від кафедри.

2.7. Структура та оформлення звіту з практики

Основним документом, в якому викладені здобувачем вищої освіти результати проходження переддипломної практики, є **звіт про проходження переддипломної**, а документом, де фіксується процес проходження переддипломної практики, – **щоденник проходження практики**. Щоденник переддипломної практики є індивідуальним уніфікованим документом і оформляється у відповідності з додатком Б. Записи в щоденнику ведуться щоденно з зазначенням суті виконуваної роботи. За змістом звіт про проходження практики має вміщувати:

- титульну сторінку (Додаток А);
- індивідуальне завдання на виконання практики;
- відгук керівника практики від бази практики (оформляється в довільній формі, завіряється підписом та печаткою бази проходження практики);
- зміст (перелік структурних частин, розділів, підрозділів звіту з позначенням відповідних сторінок тексту);
- вступ (вказуються мета і завдання проходження практики, коротко характеризується база проходження практики);
- основну частину (розкривається обґрунтування актуальності проблеми, вибраної для досліджень, характеристика ступеня її розробленості; стислий виклад методичних підходів до виконання збору і аналізу інформації про предмет дослідження, польових та лабораторних досліджень екологічного спрямування; короткий зміст наукових досліджень, що виконувалися під час практики; висновки про проходження практики з пропозиціями щодо шляхів розв’язання проблем охорони навколишнього середовища, які досліджувалися;
- список використаних літературних та інформаційних джерел (Додаток Г);
- додатки (за необхідності) (включають допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття звіту: таблиці допоміжних цифрових даних; ілюстрації допоміжного характеру тощо).

Звіт про проходження практики оформлюється на білому папері формату А4 (210x 297 мм), який використовують лише з одного боку. Текст друкують, залишаючи поля таких розмірів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє і нижнє – 20 мм. При комп’ютерному наборі тексту застосовують шрифт Times New Roman, розмір шрифту – 14, міжрядковий інтервал – 1,5.

Заголовки структурних частин звіту «ЗМІСТ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з

абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу в розрядці в підбір до тексту.

В кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставиться крапка. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) та текстом повинна дорівнювати 1 інтервалу. Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знаку №. Першою сторінкою звіту є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок.

На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, а на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці. Такі структурні частини звіту як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3.» (третій підрозділ другого розділу).

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу та пункту, між якими ставлять крапку. В кінці номера повинна стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку пишуть заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка. Підпункти нумерують за такими ж правилами, як і пункти.

Ілюстрації (фотографії, креслення, схеми, графіки, карти) і таблиці необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації і таблиці, які розміщені на окремих сторінках включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: «Рис. 1.2» Номер ілюстрації і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно в межах розділу (за винятком таблиць, поданих у додатку). В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу).

Назву таблиці розміщують над таблицею і друкують напівжирним шрифтом симетрично до тексту. Назву і слово «Таблиця» починають з великої літери. Назву не підкреслюють. Заголовки граф таблиці повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, і з великих, якщо вони є

самостійними.

Формули (якщо їх більше однієї) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого поля аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад: (3.1) (перша формула третього розділу). Примітки до тексту і таблиць, в яких вказують довідкові і пояснювальні дані, нумерують послідовно в межах однієї сторінки.

Відомості про джерела інформації, включені до списку використаних джерел, подають відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць. Додатки оформлюють як продовження звіту про практику на наступних його сторінках або у вигляді окремої частини, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток» і велика літера, що позначає його. Додатки позначають послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, О, Ч, Ъ, наприклад, „Додаток А”.

Кожен додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки.

Оформлений звіт подається керівнику бази практики (де проходив практику здобувач вищої освіти) для написання характеристики про проходження практики.

Один екземпляр договору на проходження переддипломної практики з відповідними підписами та печатками, індивідуальне завдання, календарний графік, звіт, заповнений та оформлений належним чином щоденник, характеристика з бази проходження переддипломної практики подається на кафедру екології не пізніше як через 10 днів після закінчення практики.

Варто зауважити, що зазначені документи мають обов'язково містити підпис особи керівника бази практики, затвердженого печаткою.

2.8. Підведення підсумків практики

Результати переддипломної практики оцінюються членами комісії. Атестація за підсумками практики проводиться на підставі письмового звіту та щоденника з практики, оформлених відповідно до встановлених вимог, та відзиву керівника практики. За підсумками атестації виставляється диференційована оцінка.

Письмовий звіт, щоденник, робочі записи, характеристика подається на рецензування безпосередньому керівнику практики від кафедри у термін, який деканатом факультету регламентується нормативними й методичними документами з організації і проведення практики.

Переданий на кафедру та зареєстрований у деканаті звіт рекомендується до захисту перед комісією.

Звіт з практики публічно захищається здобувачем вищої освіти на кафедрі перед комісією, яка створюється за розпорядженням завідувача кафедри і складається з викладачів (не менше двох) відповідної кафедри, де до складу комісії входять керівники практики від кафедри.

Оцінка визначається з урахуванням своєчасності подання необхідних документів з практики, якості підготовленого звіту, виконання індивідуального завдання, рівня знань студента за чотирьох бальною диференційованою шкалою («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») та шкалою *ECTS*, яка характеризує успішність здобувача вищої освіти.

У разі неподання звіту, характеристики, інших обов'язкових документів або одержання незадовільної оцінки за результатами захисту практики, здобувач вищої освіти має право на повторний захист.

3. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Оцінка проходження переддипломної практики складається із суми балів, які виставляються комісією на основі розгляду змісту звіту про практику та за підсумком усного захисту перед комісією основних положень, які входять до програми практики. Підсумкова оцінка знань, умінь та навичок здобувача вищої освіти, набутих на практиці, встановлюється за 100-бальною шкалою із подальшим переведенням її у чотирибальну шкалу оцінок (табл. 1).

Таблиця 1.

<i>Кількість балів</i>	<i>Оцінка ECTS</i>	<i>Традиційна оцінка</i>	<i>Традиційна оцінка</i>
90...100	A	зараховано	відмінно
82...89	B		добре
74...81	C		задовільно
64...73	D		
60...63	E		
35...59	Fx	незараховано	незадовільно
0-34	F	не допущений	не допущений

Складовою загальної суми балів захисту звіту про практику є:

- 1) сума балів за зміст звіту про практику окремо за кожним структурним розділом

програми практики;

2) бали безпосередньо за захист звіту про практику.

Шкала балів, які враховуються при виставленні підсумкової оцінки за практику, наведена у табл.2.

Таблиця 2.

№ з/п	Зміст завдання	Кількість балів	Максимальна кількість балів
1	Літературний огляд	0-10	10
2	Результати наукових досліджень	0-40	40
3	Оформлення звіту	0-10	10
4	Захист звіту з практики	0-40	40
Загальна максимальна сума балів			100

Під час захисту звіту про практику комісія уважно розглядає зміст звіту про практику, виставляє бали за зміст кожного розділу, після чого задає здобувачу вищої освіти усні запитання, які дозволяють оцінити розуміння здобувачем вищої освіти викладених у змісті звіту про практику положень. Виставлена загальна сума балів переводиться у традиційну оцінку і заноситься у відповідні документи, як підсумкова оцінка з проходження практики.

3.1. Критерії оцінки розділів звіту про практику (за кожний розділ)

I. *Найвища якість розділу звіту* (95-100% від максимальної кількості балів відповідного розділу) повинна відповідати таким вимогам:

- 1) повне та вичерпне викладення матеріалу, яке використовувалося при проведенні студентом занять та під час опрацювання відповідного розділу;
- 2) повний склад необхідних додатків, які вимагаються відповідним розділом практики (копії документів, аналітичні та статистичні матеріали тощо);
- 3) актуальність і достовірність поданої у звіті інформації;
- 4) дотримання вимог щодо змісту та оформлення структурних частин програми практики.

II. *Посередня якість розділу звіту* (50-95% від максимальної кількості балів відповідного розділу) визначається у випадку, якщо наявний хоча б один із зазначених нижче пунктів:

- 1) неповне викладення матеріалу або неповна відповідність змісту роботи вимогам програми практики (50–75% охоплення зазначених у програмі проходження практики за відповідною дисципліною питань);

2) неповний склад додатків, які вимагаються відповідним розділом практики (50–75% необхідних додатків);

3) неактуальність або застарілість поданої у звіті інформації;

4) недотримання вимог щодо змісту та оформлення структурних частин програми практики.

III. Незадовільна якість розділу звіту (0-50% від максимальної кількості балів відповідного розділу) визначається у випадку, якщо наявний хоча б один із зазначених нижче пунктів:

1) одночасно присутні два чи більше критеріїв, що відповідають оцінці в 5 балів;

2) неповне викладення матеріалу або неповна відповідність змісту роботи вимогам програми практики (менше 50% охоплення зазначених у програмі проходження практики за відповідною дисципліною питань);

3) неповний склад додатків, які вимагаються відповідним розділом практики (менше 50% необхідних додатків);

4) недостовірність поданої у звіті інформації.

3.2. Критерії оцінки захисту звіту про переддипломної практики

I. Найвища якість захисту звіту про практику, яка оцінюється в 35-40 балів, повинна відповідати таким вимогам:

1) вільне володіння змістом роботи, яка проводилася на практиці, чітке розуміння суті обраної наукової проблеми та володіння здобутками науки у цій царині;

2) повне знання відповідного матеріалу, публікацій з обраної проблематики.

II. Звіт про практику - в 15-40 балів, якщо:

1) відносно захисту на найвищий бал немає відповідності хоча б одному з пунктів, зазначених вище, або якщо:

2) при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені значні помилки під час визначення терміну прийняття чи назви змісту в цілому правильно зазначеного інструктивного матеріалу.

III. Відповідь на додаткові питання - в 5-20 балів, якщо:

1) відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття двох чи більше пунктів, зазначених у вимогах до нього;

2) одночасно наявні обидва типи недоліків, які окремо характеризують критерій оцінки в 35-40 балів;

3) характер відповідей дає підставу стверджувати, що особа яка захищає звіт про практику, неправильно зрозуміла зміст практики і тому не відповідає на питання по суті,

припустилася грубих помилок у змісті відповіді.

Під час оцінки звіту про практику в цілому додатково враховуються і впливають на загальну суму балів допущені недоліки та помилки, якими вважаються:

– неохайне оформлення роботи (вживання не загальноприйнятих скорочень, рукописний варіант звіту, незрозумілий почерк, використання олівців замість чітких чорнил) (мінус 10 балів);

– помилки в оформленні звіту про практику порівняно з діючими вимогами (мінус 5 балів);

– помилкові статистичні та аналітичні дані, якщо розмір помилки незначний і в цілому не впливає на висновки, які зроблено у звіті (мінус 5 балів);

– використання застарілих науково-інформаційних джерел.

Під час оцінки звіту про практику загалом додатково враховується і впливає на загальну суму балів трудова дисципліна здобувача вищої освіти під час проходження практики. При порушенні графіка проходження практики (зафіксованому у відповідному журналі) викладач може знизити оцінку:

– за одноразове порушення індивідуального графіку практики та відсутність без поважних причин на занятті у встановлений час або систематичні запізнення (мінус 5 балів за кожний факт порушення);

– за несвоєчасність представлення на кафедру інформації про початок практики (мінус 10 балів);

– за несвоєчасність представлення на кафедру звіту про практику (мінус 5 балів).

Здобувач вищої освіти, котрий не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при захисті звіту про практику, направляється на практику повторно.

4. СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арканова А. Екологічні дослідження в контексті професійної підготовки майбутнього еколога. *Витоки педагогічної майстерності. Сер.: Педагогічні науки.* 2016. Вип. 18. С. 5-9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2016_18_3

2. Беляєв Ю. І., Стеценко Н. М. Науково-дослідна діяльність студентів у структурі роботи університету. *Педагогічний альманах.* 2010. Вип. 6. С. 188 – 191.

4. Деревська К. І., Вишенська І. Г., Шевцова Л. В. Проведення навчальних екологічних практик для студентів у межах об'єктів ПЗФ України. *Наукові записки. НаУКМА. Біологія та екологія.* 2019. Т.2. С. 54-58. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NaUKMA_2019_2_9

5. ДСТУ 3008:2015. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила

оформлювання. Чинний від 2017-07-01. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2016. 31 с.

6. Мелаш В. Д. Безперервна екологічна освіта: теорія і практика: навч. посіб. Для студ. ВНЗ. Мелітополь: Вид. буд. ММД, 2012. 209 с.

7. Про вищу освіту: Верховна Рада України; Закон від 01.07.2014 № 1556-VII. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

8. Про затвердження норм часу для планування і обліку навчальної роботи та переліків основних видів методичної, наукової й організаційної роботи педагогічних науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів [Електронний ресурс] :МОН України; Наказ, Норми від 07.08.2002 № 450. – Режим доступу :<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0698-02>.

9. Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України: Міносвіти; Наказ, Положення, Форма типового документа від 08.04.1993 № 93. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0035-93>.

10. Положення про практичну підготовку здобувачів вищої освіти у Львівському національному університеті ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького: https://lvet.edu.ua/images/doc/navchalna_robota/normatyvni_dokumenty/Polozhennya_pro_orhanizatsiyu_i_provedennya_praktyky.pdf

11. Слюта А. М., Лукаш О. В. Методика формування самостійної системної діяльності студентів-екологів у процесі виробничої практики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2013. № 6. С. 394-403. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pednauk_2013_6_49

ДОДАТКИ

Додаток А.

Зразок оформлення титульної сторінки звіту

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ
МЕДИЦИНИ ТА БІОТЕХНОЛОГІЙ ІМЕНІ
С.З. ГЖИЦЬКОГО**

ФАКУЛЬТЕТ ВЕТЕРИНАРНОЇ ГІГІЄНИ, ЕКОЛОГІЇ ТА ПРАВА

Кафедра екології

З В І Т

про проходження переддипломної практики на базі

(повна назва бази практики)

(відділ бази практики)

Здобувач вищої освіти, ОС „Магістр”
спеціальність 101 „Екологія”

(Прізвище, ім'я, по-батькові)

Керівник - _____

М.П.

Національна шкала _____

Кількість балів _____ Оцінка ECTS _____

Члени комісії _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

Львів – 2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій
імені С.З. Гжицького

ЩОДЕННИК ПРАКТИКИ

_____ (вид і назва практики)
здобувача вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
Інститут, факультет, відділення _____
Кафедра, циклова комісія _____
Освітній ступінь _____
спеціальність _____
(назва)
_____ курс, група _____

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я, по батькові)
прибув на підприємство, організацію, установу

Печатка підприємства, організації, установи „ _____” _____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Вибув з підприємства, організації, установи

Печатка Підприємства, організації, установи „ _____” _____ 20__ року

(підпис) (посада, прізвище та ініціали відповідальної особи)

Зразок оформлення щоденника практики

Дата	Зміст і обсяг виконаної роботи	Відмітка про виконання	Примітка

Підпис керівника бази практики:

Приклади оформлення бібліографічного опису у списку літературних та інформаційних джерел

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<p>Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.</p> <p>Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.</p> <p>Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.</p> <p>Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.</p> <p>Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.</p> <p>Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.</p>
Два автори	<p>Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.</p> <p>Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130 с.</p> <p>Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с.</p> <p>Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с.</p> <p>Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с.</p> <p>Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.</p>
Три автори	<p>Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с.</p> <p>Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с.</p> <p>Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.</p> <p>Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін.; за заг. ред.</p>

	<p>О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с.</p> <p>Бікулов Д. Т., Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с.</p> <p>Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.</p> <p>Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.</p> <p>Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
Автор(и) та редактор(и)/упорядники	<p>Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.</p> <p>Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.</p> <p>Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с.</p> <p>Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с.</p> <p>Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с.</p> <p>Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с.</p> <p>Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с.</p> <p>Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p> <p>Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всесвітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Сеницына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні</p>

	<p>засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p> <p>Кучерявенко Н. П. Курс податкового права : в 6 т. Харків : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с.</p> <p>Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с.</p> <p>Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.</p>
Дисертації	<p>Авдєєва О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с.</p> <p>Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с.</p> <p>Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с.</p> <p>Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. <i>Голос України</i>. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.</p> <p>Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i>. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. <i>Офіційний вісник України</i>. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. <i>Баланс-бюджет</i>. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Архівні документи	<p>Лист Голови Спілки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Спілки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. <i>ЦДАГО України</i> (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. <i>ЦДАВО України</i> (Центр. держ. архів вищ. органів влади та</p>

	упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3. Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).
Каталоги	Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с. Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с. Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.
Бібліографічні покажчики	Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с. Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування). Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одисей, 2003. 128 с. Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські персональні

	бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	<p>Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. <i>Михайло Баймуратов: право як буття вченого</i> : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. <i>Тридцять лет с экологическим правом</i> : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. <i>Адміністративне право України</i> : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. <i>Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні</i> : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)	<p>Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. <i>Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації</i> : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. <i>Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених</i> : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014 р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>Кононенко Н. Методологія толерантності в системі суспільних відносин. <i>Формирование толерантного сознания в обществе</i> : матеріали VII міжнарод. антитерорист. форуму (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. <i>Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі</i> : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. <i>Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук</i> : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
Частина видання: довідкового видання	<p>Кучеренко І. М. Право державної власності. <i>Великий енциклопедичний юридичний словник</i> / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. <i>Адміністративне право України</i> : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>Сірій М. І. Судова влада. <i>Юридична енциклопедія</i>. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
Частина видання: продовжуваного видання	<p>Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні</i></p>

	<p>науки. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.</p> <p>Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. <i>Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. <i>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій</i>. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. <i>Проблеми законності</i>. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)	<p>Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. <i>Часопис Київського університету права</i>. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. <i>Право України</i>. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. <i>Юридичний вісник України</i>. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. <i>Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics</i>. 2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.</p>
Електронні ресурси	<p>Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. <i>Юридичний науковий електронний журнал</i>. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsey.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. <i>Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки</i>. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. <i>Наука та інновації</i>. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

Примітки: Бібліографічний опис оформлюється згідно з ДСТУ 8302:2015. «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання». Опис складається з елементів, які поділяються на обов'язкові та факультативні. У бібліографічному описі можуть бути тільки обов'язкові чи обов'язкові та факультативні елементи. Обов'язкові елементи містять бібліографічні відомості, які забезпечують ідентифікацію документа. їх наводять у будь-якому описі. Проміжки між знаками та елементами опису є обов'язковими і використовуються для розрізнення знаків граматичної і приписаної пунктуації.